

ПРИКАЗИ И БЕЛЕШКЕ

M A R I A IN SACRA SCRIPTORUM

Acta Congressus MARIOLOGICI-MARIANI in Republica Domenica
anno 1965, vol. I—IV
ROMAE

Pontificia Academia Mariana Internationalis
Via Merulana, 124
1967

Још једно, у низу многих других, монументално литерарно дело нашег у свету веома познатог, цењеног и поштованог земљака фра КАРЛА БАЛИЋА, професора на Понтификалном антонијанском атенеуму и Понтификалном латеранском универзитету, председника Понтификалне интернационалне маријанске академије и Комисије за критичко издавање дела Дунса Скота, саветника Свете конгрегације Свете столице и Свете конгрегације за семинаре и универзитетске студије и стручњака за Други ватикански концил, који се истакао како својим многобројним научним радовима тако и својим организаторским способностима на триумф научног истраживања.

Посебан значај фра Карла Балића нарочито се испољио и афирмирао у области маријанске праксе и мариолошких истраживања, уско повезаних међу собом. Циљ мариолошких истраживања је, у ствари, не само да се научним методама пронађе и објави истина о Светој Дјеви Марији, Богородици, већ и да се овом истином маријанска пракса заснује, оправда, обогати и развије до највише могуће мере. Фра Карло Балић своју нарочиту пажњу посвећује мариолошким истраживањима.

Свакако се овим радом продужава традиција најстаријег хришћанства када се у све већој мери поклањала све већа пажња како истини о Светој Дјеви Марији тако и њеном културном поштовању које врло рано улази у исповедање вере приликом крштења а као саставни део христологије. Овај развитак је нарочито плодан после васељенских сабора у Ефесу (381) и Халкидону (431) када су формулисани догмати о Светој Дјеви Марији као Богородици и Господу Исусу Христу као Богочовеку, после чега је он постао опште добро хришћанства како на Истоку тако и на Западу. Само док је на Истоку, углавном, завршен, на Западу је добио пове моменте и још увек није потпуно окончан.

Даљем развијању маријанске праксе и мариолошких истраживања у крилу римокатоличке цркве свакако служи сазивање међународних маријанско-мариолошких конгреса, на којима се испољава духовна снага ове цркве. Тако у међувремену од 1900 године када је сазван први маријански конгрес у Лиону до 1912. године када је наступио дужи прекид у сазивању ових конгреса одржано је укупно седам маријанских конгреса: у Лиону (1900), Фрајбургу (1902), Риму (1904), Ајнзиделну (1906), Сарагоси (1908), Салцбургу (1910) и Тријеру (1912).

Оснивањем Понтификалне интернационалне маријанске академије у Риму 1950. године настављено је са сазивањем маријанских конгреса и отворен нов период у области мариолошких истраживања. Тако су конгреси које сазива и одржава ова академија мариолошко-маријански. На мариолошком делу конгреса, који има строго научни карактер, научници из целог света одрже предавања у оквиру теме коју поставља сазивач конгреса. А на маријанском делу конгреса, који има популаран и богослужбено практичан карактер, поред популарних предавања за најшире народне слојеве, одржавају се стална богослуж-

жења којима је циљ развијање побожности уопште, а посебно маријанске — култско поштовање Мајке Божје. Оваквих мариолошко-маријанских конгреса, од оснивања Академије до данас, одржано је укупно пет и то: први и други у Риму (1950. и 1954.), трећи у Лурду (1958), четврти у Санта Домингу (1965) и пети у Лисабону (1967).

На конгресу у Санта Домингу обрађивана је општа тема под насловом „Марија у Светом писму”. Целокупна документација као и сва научна предавања са овог конгреса објављена су шест великих томова са преко 2000 страница. У првом тому налазе се извештаји о организацији и програму рада као и сва литургијска, бискупска и друга документација. У другом тому су објављене студије посвећене проблемима односа егзегетске и библијско-догматске теологије. У трећем тому се третирају проблеми о односу Светог предања и учења цркве. Четврти, пети и шести том су посвећени искључиво Светој Дјеви Марији, Богородици. У четвртном тому се налазе студије на основу синоптичких јеванђеља, а у петом студију на основу Јеванђеља св. Јована Богослова и Откровења. Шести том има екуменски карактер. У њему се излаже учење о Светој Дјеви Марији са гледишта разних цркава: римокатоличке, православне, протестантске и коптске.

Објављивањем ове публикације: „Марија у Светом писму” фра Карло Балић је учинио велики допринос богословској науци, посебно мариолошкој. При томе је испољио велике организаторске способности и натчовечанско залагање да се највећи умови света, у једном тако важном проблему, ангажују и резултат њиховог рада објави, што може да послужи на част фра Карлу Балићу и на корист даљег развитка мариолошких истраживања којима је циљ истина којом се спасава.

Дим. ДИМИТРИЈЕВИЋ

P. RENHARD SCHULTZE, SJ.: DAS GOTTESPROBLEM IN DER OSTTHEOLOGIE, ASCHENDORFF, MÜNSTER WESTFALEN, 1967; V—VI + 1—89.

Ова мала и подацима крцата књижица настала је из серије предавања која је аутор под истим насловом држао десетак година раније; па пошто она интересују и шири круг лица, дошло је накнадно до њихове публикације.

Аутор је Берлинац др Бернард Шулице, професор на катедри за источно богословље на Папском институту за источне студије. У једном од ранијих бројева *Православне мисли*¹⁾ приказана је једна његова књига и дато је нашем читаоцу неколико основних података о његовој раду и оквиру научног интересовања.

Књига која је пред нама мала је, али тематика коју излаже широка је и интересантна. После Увода прелази на подручје патристике да би одмах из њега отишао у област чисто источнога богословља: најпре третира личности и учења тројице изразито православних мистика, дубоких и оригиналних — Симеона Новог Богослова, Григорија Паламе и Максима Грка. После тога прелази на проблем шизме, али не историјски гледано (јер је то већ прошло време), него је више реч о њеним последицама, о разлици у учењу између Западне и Источне цркве — о шизми, дакле, као пролему у догматскобогословској монолитности цркве, некад једне и неподељене. Следеће питање је питање модернога источног атеизма; затим о новој византијскословенској, особито руској религијској философији и фундаменталној теологији, и, најзад, последње поглавље које је врста осврта и резимеа.

Аутор је изванредан познавалац источнога богословља, у првом реду руског, али је то познавање књишко, школско, фактографско, елементарно; он не живи његовим духом, него је оно за њега мртав капитал који он објективно познаје, и зато он не богословствује источним стилем, него само даје о том богословљу и менталитету уопште фактима богате информације. Он је стално у оквирима сколатске и у облицима логичког доказивања, и зато његово истраживање више иде историјским токовима и чисто школски указује на утицаје

¹⁾ XI (1968), 1—2, 203—205.

и последице, а много мање се упушта у трагање за мотивима и у психолошко-морална опредељења за њих. Њему је страно руско поимање срцем — то је за њега субјективна произвољност. — Када је реч о Палами, он је у паламисте уврстио и Паламине поштоваоце и познаваоце наше савременике; то су руски богослови: Керн, Вл. Лоски, Мејендроф и, делом, Евдокимов — и то је добро; али није добро нешто друго — наиме, није добро што није исказније истакнута веза Паламе са мистицима у крилу источне цркве који су му претходили и чије је учење он у ствари само наставио и развио, нарочито Дјонисије Ареопагит и Максим Исповедник.

Због оваквога свога стила и начина мишљења писац је ставио наслов књизи Проблем Бога у источној теологији, који је — по мом уверењу, неадекватан — српски речено, погрешан. Бог је проблем за западни начин мишљења који је дискурзиван и апостериоран и одвија се у шемама и појмовима формалне логике по којој постоји сазнајни субјект на једној и објект његова сазнања на другој страни. — Источно богословље је израсло из оријенталнога, библијског стила мишљења и менталитета који је персоналан; у њему је Бог увек нешто апориорно, односно неко априоран. Ту нема шематске логике и њених апстрактних појмова; ту је жива и конкретна личност која има као целину однос са Логосом — логосношћу. Истина, и на Западу је било примера дубоке и убеђене мистике, сличне источној (Еригена, Кузански, Баадер), али су то остали усамљени случајеви и као такви окривљивани су увек за пантеизам. — Грчки израз *Проблема* означава нешто спорно, загонетно, истурено, истакнуто, нерешено, вањско и сл. Бог у поимању источних отаца никада није био то — тако га, стварно, ни писац ове књиге не представља код источних богослова које обрађује; Бог је проблем на Истоку само код атеиста који имају однос према Богу, и ако не богословски. Израз 'проблем Бога' могао би да се односи само на поглавље које говори о атеизму, али онда други део наслова не би требало да гласи 'у источној теологији', него — антитеологији.

У књизи има и један интересантан податак који се односи, посредно, на нашу националну културу; у ствари, он објашњава једно питање из ње. Реч је о Теофану Прокоповићу. Скерлић нас у својој Историји српске књижевности у XVIII веку²⁾ информише како је Ј. Рајић био сав у водама руске сколастике коју је највише у Русији представљао у своје време Теофан Прокоповић. Елиазар Прокоповић, како се Теофан звао пре монашења, је као и готово цела Украјина под навалом језуита и њихове неодољиве пропаганде прешао у унију као дете. Код поунијаћених Украјинаца, Русина јавио се монашки покрет који је, по угледу на западне монашке редове добио своје име василијевци или василијанци³⁾. Елизар је постао монах тога реда под именом Елизеј и као бистар и привржен књизи послат је у Рим на студије; студирао је и живео, каже се у овој књизи (стр. 48) у грчком колеџу као монах василијанац, а не језуита како бисмо очекивали.

Тако ова мала књижица обилаује подацима толико важним у историји источнога богословља, од којих овај последњи има значаја и за нашу националну прошлост, јер је у српским школама у Аустрији негована сколастика коју су доносили учитељи — Руси из Русије.

Димитрије М. КАЛЕЗИЋ

²⁾ Сабрана дела, IX, Просвета, Београд, 1966, 261.

³⁾ Јевсевије Поповић, Опћа црквена историја, I, Срем Карловци, 1912,